

Piše Jelena Kosanović

Romansirane biografije poznatih istorijskih ličnosti, pa čak i tako visokog ranga kakav zauzima proslavljeni srpski vojvoda Živojin Mišića, kod nas su retke. Knjiga pukovnika Miće Živojinovića "Život pretočen u pamćenje" objavljena u NICP "Vojska" moglo bi se uvrstiti u ovu, na zapadu tako čestu, vrstu književnog štiva. Reč je o romansiranom portretu proslavljenog srpskog vojskovođe koji je učestvovao u šest ratova od 1876. do 1918. godine. Delo je, kako kaže sam autor, napisano na osnovu istorijskih izvora, ali poseban ton daje mu svedočenje Mišićeve unuke Danice - Dude Mišić sa kojom je autor temeljno prelistao album porodičnih uspomena i sećanja.

OPROŠTAJ

- Želeo sam čitaocima da približim ličnost jednog časnog oficira, koji je sve što je imao na sebi i u sebi zaveštao srpskom narodu. Koji je svetosavski podnosio sve tegobe dugotrajnog vojničkog života, okovan nemaštinom, slavljem, a kuđen od raznoraznih političkih sumnjivaca i smutljivaca i bolesnih karijerista. Mišić je kroz ceo svoj život išao uspravno, da bi na samrtničkoj postelji, 20. januara 1921. godine, suznih očiju milujući ruke dece i žene, izgovorio:

"Oprostite što odlazim, a ništa vam ne ostavljam. Ama baš ništa, sem jedno časno ime."

Značajan deo Živojinovićeve knjige posvećen je Mišićevom odnosu sa suprugom Lujzom Krikner, Nemicom koja je iz

NE OSTAVLJAM VAM NIŠTA

ljubavi prema njemu prešla u pravoslavje i tako zauvek sebi zatvorila vrata roditeljske kuće. Svršena gimnazijalka, posle nekoliko bezuspešnih prosidbi u kući Kriknerovih, gde je njenu ruku sa neposustalim optimizmom tražio mladi Mišić, u pratnji odanog druga iz klase, a kasnije kuma, potporučnika Svetislava Isakovića, stala je sa zaljubljenim Živojinom u oktobru 1884. godine pred oltar Voznesenjske crkve u Beogradu.

Iznajmili su trošnu kuću iznad kasarne. Ceo život, do Mišićeve smrti proveli su u nepomućenoj ljubavi. I u dubokoj starosti, tri decenije nakon njegove smrti, Lujza je govorila da još voli Živojina i pati za njim. Da joj nedostaju njihovi razgovori. Ostavila je zapis u kojem kaže i ovo: "Kad je on umro, za mene je nestao svet... Jer sam sa njim izgubila i naš lepi razgovor i u mucu i u radovanju. Kada nismo zajedno, on mi je uvek pisao, pa eto opet razgovora..."

SRPSKA KRV

Lujza je Živojinu, piše autor ove knjige, a po svedočenju njegove unuke, celog života bila beskrajno odana, njegov najveći prijatelj. Pratila ga je sa strpljenjem i ljubavlju u mnogobrojnim vojničkim selidbama, čekala i dočekivala iz bitki u koje je kasnije vodio i dvojicu njihovih sinova, oficira, koji su pod Mišićevom komandom išli uvek prvi - u prethodnicama, tešila ga u siromaštvu u kojem su proveli ceo život.

Mišić je u svojoj vojničkoj karijeri penzionisan dva puta, a penzije su uvek produbljavale njegovo siromaštvo.

A penzionisan je posle bitki i ratova u kojima je unapređivan. Prvi put zbog navodne obrenovićevske orijentacije 16. marta 1904, posle majske prevrata i ubistva bračnog para Obrenović koje je osuđivao. Rekao je Apisu, piše autor ove knjige:

"Moglo je to da se uradi bez krvi. Ne boli me kralj. Boli me Srbin i srpska krv."

Vraćen je u službu 1909. godine, čim se nad Srbijom nadvila opasnost aneksione krize. Kad se završio rat sa Bugarima 1913. Mišića su ponovo penzionisali, a desetak dana pred početak rata sa Austrougarskom 1914. ponovo su ga vratili na položaj pomoćnika načelnika Vrhovne komande.

UNIFORMA

Lujza je ta koja je odlučila da u teškoj materijalnoj situaciju prodaju kuću u Deligradskoj ulici u Beogradu, za koju nisu mogli da otplaćuju kredit. Otišli su 1913, sa skromnom penzijom đenerala srpske vojske od 300 dinara u Prokuplje, koje ga je dočekalo sa ljubavlju i poštovanjem. Tamo su kupili skromnu kućicu na perifer-

iz Struganika.

Kako Kralj Aleksandar nije održao obećanje o zbrinjavanju porodice vojvode Mišića, to ni budući vladari nisu našli za shodno da učine bilo šta što bi Lujzi obezbedilo pristojnu starost. Poslednje godine života provela je, u Beogradu u jednoj sobici u Ulici kraljice Natalije, gde je i umrla 8. decembra 1956. godine. Da bi preživela morala je da rasproda sve stvari svoga supruga. Ostao joj je samo džepni sat, koji je Mišiću poklonio kralj Aleksandar.

GERILA

Čitaoce knjige "Život pretočen u pamćenje" verovatno će zainteresovati niz detalja

Generalštabni pukovnik Živojin Mišić sa svojom suprugom, braćom, sinovima, snahama i njihovom decom, 1902.

iji i živeli sve dok Srbiji Austrougarska nije objavila rat, a onda se domovina naravno ponovo setila Mišića.

Kada je, desetak dana pred početak Prvog svetskog rata ušao u zgradu Generalštaba da primi dužnost pomoćnika načelnika bio je u civilu. Uniformu generala nije imao, jer ju je morao prodati. Novu mu je kupio, ko drugi do njegov do smrti odani kum Svetislav Isaković. Kasnije će nakon slavne pobeđe na Kolubari na nju okačiti i oznaku srpskog vojvode. Kuću koju mu je obećao regent Aleksandar Karađorđević, posle Kolubare, nikada nije dobio.

Posle Živojinove smrti Lujza je ostala sama. Obilazili su je i pomagali joj kumovi, malobrojni, iskreni prijatelji, a posebno Mišići

vezanih za Mišićev odnos sa Pašićem, slavnim vojvodama Radomirom Putnikom, Stepom Stepanovićem, njegov pokušaj da ih sve ubedi da povlačenje srpske vojske preko Albanije pretvore u kontraofanzivu i krenu u napad iz gerile. Na konstataciju đenerala Pavla Jurišića Šturma da srpski vojnik nema snage da stane, a kamoli da se okrene, odlučni Mišić odgovara: "Jedan koji hoće, uvek je jači od dvojice koji moraju".

HRVATSKA

Po naređenju kralja Aleksandra Mišić je otišao u Hrvatsku da se na licu mesta uveri kakvo je tamošnje raspoloženje za zajedničku državu. Bez dlake na jeziku je

referisao: "Nakon svega što sam tamo video i čuo, duboko sam zažalio što smo se mi na silu Boga obmanjivali idejama o nekakvom bratstvu i zajedništvu sa Hrvatima."

Mišić je predložio Aleksandru: "Da im damo državu, nezavisnu samoupravu, pa neka lome glavu kakao znaju." "A, granice. Šta ćemo sa granicama?" "Granice će biti tamo gde ih mi povučemo. Ne gde naše ambicije izbijaju na površinu, nego onde gde istorija i etnografija kažu, gde jezik i običaji, tradicija nalažu i najzad gde se narod po slobodnoj volji opredeli." Aleksandar konstatuje: "To bi Italijani oberučke prihvatili", a Mišić odvrća: "Neka im je sa srećom, neka se oni sa Hrvatima usreće. Ja sam duboko uveren da se mi sa njima usrećiti nećemo."

ŠINJEL

Živojin i Lujza su imali šestoro dece. Kćerke Elenoru, Olgu i Anđeliju. Sinove Radovana, Aleksandra i Vojislava. Najstariji sin vojvode Mišića Radovan, kao kapetan Vojske Kraljevine Jugoslavije, umro je u zarobljeništvu, u Nemačkoj 1943. godine. Sin Aleksandar, kao major Vojske Kraljevine Jugoslavije, pokušao je da spase pukovnika Dragoljuba Mihailovića, koji se zatekao u kući vojvode Mišića u Struganiku, a kojeg su Nemci tražili. Videvši da Nemci opkoljavaju kuću, Aleksandar je uzeo šinjel pukovnika Mihailovića, obukao ga, istrčao iz kuće, bacio se na konja i pojurio prema voćnjaku iznad kuće. Cela nemačka potera je pojurila za njim. Uspeli su da ga teže rane i ubiju konja pod njim. Tek tada su Nemci shvatili da umesto Draže imaju samo njegov šinjel. U zatvoru su pokušali da ga vrbuju da radi za nemačku obaveštajnu službu "Abver", ubeđujući ga da je on po majci Nemač i da u njemu teče pola nemačke krvi. Na to im je Aleksandar odgovorio: "Tu polovinu vaše krvi ste mi istočili na Kolubari", piše u svojoj knjizi pukovnik Živojinović i dodaje da je posle tog neuspelog vrbovanja Aleksandar Mišić, streljan 18. decembra 1941. godine.

U knjizi nije navedeno da je najmlađi Živojinov sin, Vojislav Mišić bio u partizanima i da je umro u Beogradu 1952. godine.

Večernje Novosti